

Отримано: 19 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 1 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 4 березня 2022 р.

e-mail: may.zhulinska@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-20-23

Жулінська М. О. Репрезентація концепту “ENVIRONMENT” неологізмами англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 20–23.

УДК: 811.111'373.43-11+502/504

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9110-649X>**Жулінська Майя Олександрівна,**

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу

факультет міжнародних відносин,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ENVIRONMENT”
НЕОЛОГІЗМАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У статті розглянуто особливості вербалізації концепту ENVIRONMENT неологізмами, які з'явилися в англійській мові протягом останніх трьох років.

Досліджено лексичні новоутворення сучасної англійської мови, поява яких була обумовлена екологічними процесами, що відбуваються у світі. Розглянуто ключові поняття концепту ENVIRONMENT та проаналізовано його репрезентацію неологізмами сучасної англійської мови. Подано класифікацію вибраних лексичних одиниць за наступними групами: “екологічні проблеми та наслідки екокатастрофи”, “заходи щодо збереження довкілля” та “людина в концепті ENVIRONMENT”. Виявлено, що найчисельнішою за кількістю лексичних новоутворень концепту ENVIRONMENT є група “заходи щодо збереження довкілля”, що свідчить про дедалі більшу екологічну відповідальність та активний супротив суспільства забрудненню довкілля.

Визначено, що найпродуктивнішим способом утворення неологізмів концепту ENVIRONMENT є словоскладання, а саме – додавання компонентів **climate**, **-eco**, **green** до лексем, що вже існують. Виявлено, що розглянуті неологізми можуть мати як позитивну, так і негативну конотацію, що визначається значенням інших компонентів лексем, а також контекстом вживання.

У роботі вивчено, якими способами та за якими принципами відбувається формування нових слів концепту ENVIRONMENT у словниковому складі мови. Подано приклади нових слів і виразів, які з'явилися лише нещодавно в англійській мові. Розглянуто етимологію вибраних неологізмів. Запропоновано переклад і тлумачення вибраних лексем українською мовою. Обґрунтовано здатність досліджуваних лексичних одиниць бути неологічною репрезентацією концепту ENVIRONMENT та передавати тенденції розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: довкілля, екологія, концепт, неологізм, репрезентація, словоскладання.

Maya Zhulinska,

Candidate of Philological Sciences (Ph. D.)

Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Translation

International Relations Faculty,

Lesya Ukrainka Volyn National University

**REPRESENTATION OF THE CONCEPT “ENVIRONMENT” BY NEOLOGISMS
OF THE ENGLISH LANGUAGE**

The article considers the peculiarities of verbalization of the concept ENVIRONMENT by neologisms that have appeared in English during the last three years.

Lexical units of modern English, the emergence of which was due to environmental processes occurring in the world, have been studied. The key notions of the concept ENVIRONMENT have been considered, and its representation by neologisms of modern English has been analyzed. The classification of selected lexical items according to the following groups has been given: “environmental problems and consequences of ecological catastrophe”, “environmental protection measures” and “man in the concept ENVIRONMENT”. It has been found that the group “environmental protection measures” is the most numerous in terms of the number of lexical units of the concept ENVIRONMENT, which testifies to the growing environmental responsibility and active resistance of the society to environmental pollution.

It has been determined that the most productive way to form neologisms of the concept ENVIRONMENT is compounding, namely adding the components **climate**, **green**, **-eco** to existing lexical units. It has been found that the considered neologisms can have both positive and negative connotations, which is determined by the meaning of other components of lexical units, as well as the context of use.

The paper studies the ways and principles of creating new words of the concept ENVIRONMENT in the vocabulary of the language. Examples of new words and expressions that have only recently appeared in English have been given. The etymology of selected neologisms has been considered. Translation and interpretation of the selected neologisms in Ukrainian has been offered. The ability of the studied new lexical units to be a neological representation of the concept ENVIRONMENT and to reflect the trends of modern society has been justified.

Keywords: environment, ecology, concept, neologism, representation, compounding.

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова перебуває у постійному розвитку. Словниковий склад мови найбільше схильний до трансформацій, оскільки безперервно поповнюється лексичними інноваціями, які вербально закріплюють нові поняття.

Протягом останніх декількох років можна спостерігати постійне значне оновлення лексичного складу англійської мови, пов'язане з появою чисельних новоутворень, що зображають глобальне загострення проблем екології та охорони навколишнього середовища.

Актуальність теми. Актуальність даного дослідження обумовлена постійним поповненням словникового складу мови у відповідь на розвиток процесів, пов'язаних з довкіллям, необхідністю номінації екологічних проблем та заходів по їх вирішенню, а також людей, діяльність яких впливає на природне середовище. Поява позначень для нових понять в галузі

довкілля вимагає виявлення основних структурних та змістовних закономірностей утворення неологізмів, систематизації продуктивних способів утворення нових лексичних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти неологізмів вивчали вітчизняні та зарубіжні мовознавці: Н. З. Котелова та її теорія пояснення поняття “неологізм”; В. І. Заботкіна, Ю. А. Зацний, D. Herberg, S. Heusinger, T. Schippan, об’єктом досліджень яких стали екстралінгвістичні причини формування неологізмів; С. А. Алоторцева, Т. В. Попова, Д. В. Гунаува, які зробили спробу об’єднати наявні класифікації всеможливих варіантів нових слів, та інші. Проте, проблеми утворення, функціонування та перекладу лексичних інновацій потребують подальшого розгляду.

Мета статті. Метою статті є дослідження засобів вербалізації концепту ENVIRONMENT неологізмами, які виникли й закріпилися в англійській мові протягом останніх трьох років. Завдання нашого дослідження полягає в розподілі лексичних інновацій відповідно до змістовних ознак даного концепту, аналізі їх етимології, та тлумаченні їх українською мовою.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для ефективної міжкультурної комунікації важливо розуміти властивості певної лінгвокультури, її менталітет, які можливо виявити через аналіз концептів, оскільки структура концепту зображає риси, значущі для певного народу. Тому концепт виступає головним поняттям у когнітивній лінгвістиці та дає можливість вивчати слово в аспекті пізнання, культури й комунікації. (Жулінська, 2020).

Концептосфера англійської мови не залишається без змін, вона динамічна, і постійно поповнюється новими концептами. Зокрема, це стосується і багатшарового концепту ENVIRONMENT, який набуває дедалі більшої кількості нових складових у зв’язку зі збільшенням інтересу до захисту навколишнього середовища.

Концепт ENVIRONMENT є одним з ключових концептів національної картини світу, яка складається з сукупності явлень носіїв мови про довкілля. Значущість концепту ENVIRONMENT полягає у визнанні навколишнього середовища найважливішим аспектом життя людини, і, як наслідок, формуванні системи пріоритетів її поведінки.

Для розуміння понятійної складової змістовної структури досліджуваного концепту, розглянемо тлумачення слова “environment” в англійських словниках. У Кембріджському словнику “environment” це – “the air, water, and land in or on which people, animals, and plants live” (Cambridge Dictionary). Словник Merriam-Webster описує дану лексему як “the natural world” або “the complex of physical, chemical, and biotic factors (such as climate, soil, and living things) that act upon an organism or an ecological community and ultimately determine its form and survival” (Merriam-Webster Dictionary). Також тлумачення слова “environment” подано як “the natural features of a place, for example its weather, the type of land it has, and the type of plants that grow in it” або “the air, water, and land on Earth, which is affected by man’s activities” (Longman Dictionary of Contemporary English). Отже, семантичне наповнення концепту ENVIRONMENT утворилося як поняття, що описує природні умови та екологічний стан певної місцевості.

Важливу роль у дослідженні концепту ENVIRONMENT відіграють процеси його вербалізації неологізмами. У нашому дослідженні запропоновано розподіл вибраних лексичних одиниць за наступними групами: “екологічні проблеми та наслідки екокатастрофи”, “заходи щодо збереження довкілля” та “людина в концепті ENVIRONMENT”.

1. Екологічні проблеми та наслідки екокатастрофи. Проблеми, пов’язані зі зміною клімату – найактуальніші серед глобальних проблем сучасності у сфері екології. Недарма лексичну інновацію *climate emergency* було обрано словом року у 2019 за версією Оксфордського словника. *Climate emergency* – *надзвичайна кліматична ситуація*, тобто ситуація, що вимагає термінових дій для уповільнення або зупинення зміни клімату та запобігання потенційно незворотним збиткам навколишнього середовища (Oxford Advanced Learner’s Dictionaries). Слово *emergency*, яке традиційно використовувалось в контексті термінової медичної допомоги або інших небезпечних ситуацій, пов’язаних із людиною, набуло нового значення у сполученні з лексемою *climate*.

Безперервний антропогенний вплив на природу поряд із кліматичними змінами призводить до певних негативних наслідків, що знайшло своє зображення в мові. Такий вплив людини на довкілля демонструє неологізм *ecological / environmental footprint* – *екологічний слід*. Іншими словами, лексема означає “кількість землі, необхідної для поповнення ресурсів, витрачених на щось, наприклад, вирощування кількості дерев, використаних для будівництва будинку” (Macmillian English Dictionary Online).

Слід зазначити, що ціла низка неологізмів утворилася шляхом додавання до вже наявного слова лексем *footprint* і *carbon*, наприклад, *carbon footprint* – *вуглецевий слід* (кількість вуглекислого газу, яку виробляє людина, організація, будівля; використовується як вимір впливу на навколишнє середовище) (Macmillian English Dictionary Online).

В цьому контексті привертає увагу лексичне новоутворення *carbon pawprint* (дослівно “вуглецевий відбиток лапи”) – *вимірювання кількості вуглекислого газу в атмосфері, що утворюється в результаті діяльності, пов’язаної з утриманням домашньої тварини*. Виявилось, що раціон наших собак спричиняє певною мірою вплив на довкілля, і “вуглецевий слід”, пов’язаний із володінням собакою середнього розміру, приблизно вдвічі більший, ніж у звичайному позашляховику (A blog from Cambridge Dictionary).

Також негативні наслідки впливу діяльності людини на природне середовище простежуються у порушеннях природного балансу природи: *precipitation whiplash* (можна перекласти як “атмосферний шок”) – *період дуже сухої погоди, за яким слідує період дуже вологої погоди, явище, яке вважається спричиненим наслідками зміни клімату*; у впливі на здоров’я людини: *London throat* (Лондонське горло) – *легка інфекція, схожа на застуду, поширена серед людей, які живуть у Лондоні, і викликана забрудненням навколишнього середовища*; у порушенні звичного способу життя: *pollution lockdown* (екологічний локдаун) – *проміжок часу, протягом якого людям заборонено залишати свої домівки або вільно подорожувати через високий рівень забруднення атмосфери* (наприклад, забруднення повітря в столиці Індії було настільки серйозним протягом декількох тижнів, що школи були закриті на невизначений термін); в економіці: *green swan* (лексична інновація створена за аналогією “black swan”, в перекладі “чорний лебідь”, тобто “непередбачувана, але фатальна подія, що має грандіозні руйнівні наслідки глобального масштабу”) – *дуже серйозна подія, що спричиняє порушення на світових фінансових ринках, спричинених наслідками зміни клімату*. Або неологізм *climate entrification*, який утворився за допомогою додавання лексеми *climate* до вже відомого слова *gentrification* (реконструкція будівель та інфраструктури в колісх депресивних районах і переїзд до цих районів представників середнього та вищого класу), набув нового значення – *кліматична джентрифікація*,

процес, за допомогою якого місце, яке вважається менш загрозливим від наслідків зміни клімату, перетворюється з бідної області на багату (A blog from Cambridge Dictionary).

2. Заходи щодо збереження довкілля. В ході дослідження виявлено, що дана група нових лексем є найчисельнішою, що свідчить про серйозну стурбованість світу з приводу екологічних проблем, які дійсно становлять загрозу людству.

І, знову таки, першочергові заходи з боротьби за збереження довкілля пов'язані зі зміною клімату. Сукупність таких дій дала поштовх утворенню неологізмів **climate action** – дії, спрямовані на зменшення або припинення кліматичних змін і запобігання постійному руйнуванню довкілля; **climate repair** – відновлення наслідків зміни клімату; **climate tech** – бізнес з використанням технологій для створення продуктів і послуг, які дозволять суспільству адаптуватися до наслідків зміни клімату (A blog from Cambridge Dictionary; Oxford Advanced Learner's Dictionaries).

Глобальні зусилля по запобіганню руйнування довкілля яскраво демонструє нова лексема **climate strike** – кліматичний страйк (кліматичні страйки молоді, на які надихає шведська екоактивістка Грета Тунберг, і які відбуваються щоп'ятниці по всьому світу із закликами врятувати планету, стали звичним явищем) (Collins English Dictionary).

Одним з головних напрямків розв'язання екологічних проблем стала діяльність, що полягає у переробленні матеріалів. В результаті з'явилися цікаві лексичні новоутворення: **infinity recycling** – нескінченне перероблення, спосіб перероблення пластику, який ніколи не знижує його якість, а це означає, що його можна переробляти необмежену кількість разів; **zombie battery** – використана батарейка, яку викидають або додають до звичайного побутового перероблення (якщо їх не переробляти належним чином, вони потрапляють у побутове сміття, а “мертві” батарейки все ще можуть викликати небезпеку, звідси й назва “зомбі”); **wish-cycling** (wish + recycling, можна перекласти як “фантомне перероблення”) – коли предмет, який не підлягає переробленню, кладуть у сміттєвий кошик, сподіваючись, що його можна буде переробити. Така тенденція приносить більше шкоди, ніж користі та має наслідки, які можуть вплинути на місцеві програми та глобальне перероблення в цілому. Неологізм **upcycling** – виробництво нових речей шляхом перероблення старих, повторне використання матеріалів, виник на основі вже відомого слова (термін з'явився на початку 90-х в Німеччині), але зараз ця технологія розповсюджена у всьому світі (Nike, Adidas, Stella McCartney, H&M) і означає не лише ремесло, а й творчий процес, усвідомленість, і філософію нового покоління (A blog from Cambridge Dictionary, Oxford Advanced Learner's Dictionaries).

Намагання врятувати довкілля, або, принаймні, зменшити шкідливий вплив на нього, охоплюють практично всі сфери життя суспільства. Це знайшло свій відбиток і в мові у вигляді нових лексем. Наприклад, у транспортній сфері: **zero-emission** – транспортні засоби без шкідливих викидів; **net-zero** – повне усунення парникових газів, що виникли через людську діяльність (Oxford Advanced Learner's Dictionaries).

З'явилися цікаві неологізми, пов'язані з харчовою галуззю, наприклад, **Regenuary** – рух, який заохочує людей їсти сезонну, місцеву їжу, вироблену з використанням відновлювальних методів землеробства. Дана лексема утворилася за аналогією з “Veganuary” (кампанія, яка заохочує учасників спробувати веганство протягом 31 дня січня). Але новий рух під назвою “Regenuary” закликає свідомих споживачів розглянути інший підхід до екологічно чистого харчування. Або **carbon counting** – розрахунки стосовно впливу їжі та напоїв, які ми споживаємо, на навколишнє середовище (A blog from Cambridge Dictionary).

Сфера торгівлі також поповнюється новою лексикою. Наприклад, **Green Friday** – зелена п'ятниця, альтернатива Чорній п'ятниці, коли споживачів заохочують менше купувати та / або купувати екологічні продукти; **eco-aisle** – прохід у супермаркеті для харчових продуктів, виготовлених та упакованих таким чином, що завдають мінімальної шкоди навколишньому середовищу; **eco score** – інформація, наведена на пакуванні харчових продуктів, зазвичай у формі літер та цифр, яка показує вплив їжі на навколишнє середовище (A blog from Cambridge Dictionary).

Можна спостерігати появу лексичних новоутворень і у сфері будівництва: **wildbelt** – ділянка землі, на якій заборонено будівництво з метою охорони й відновлення природи; сільськогосподарства: **regenerative agriculture** – відновне землеробство, яке ґрунтується на поліпшенні та підтримці здоров'я ґрунту; навіть в галузі літератури та кінематографа: **cli-fi** (climate + fiction) – книги та фільми про наслідки змін клімату, наприклад, лісові пожежі та посухи (A blog from Cambridge Dictionary).

3. Людина в концепті ENVIRONMENT. Неологізми даної групи описують ставлення, думки, почуття, і, навіть психічний стан людини у зв'язку з екологічною ситуацією, що склалася.

Ціла низка лексичних новоутворень виникла внаслідок відчуття тривоги, переживань, і, навіть, провини людини у зв'язку з екологічними проблемами. Наприклад, **eco-anxiety** – відчуття занепокоєння з приводу загроз для навколишнього середовища, таких як забруднення та зміна клімату; **ecological grief** – відчуття великого смутку, викликане наслідками кліматичної надзвичайної ситуації. Або **flight shaming** – почуття провини за подорожі повітряним транспортом через вплив на навколишнє середовище. Слід зазначити, що цей термін виник у Швеції, на батьківщині екоактивістки Грети Тунберг. Оскільки авіаперевезення – одна з найшкідливіших для природи сфер, мама Грети, оперна співачка Малена Ернман, під впливом аргументів дочки, відмовилася подорожувати літаками, щоб допомогти природі (A blog from Cambridge Dictionary, Oxford Advanced Learner's Dictionaries).

І, навпаки, в результаті опору консенсусу про існування глобального потепління, виник такий неологізм як **climate change denial** – відмова прийняти той факт, що зміна клімату справді відбувається і викликана поведінкою людини. Також його можна перекласти як кліматичний скептицизм (Merriam-Webster Dictionary). Слід зазначити, що кліматичний скептицизм, який є поширеним громадським настроєм у багатьох країнах світу, перешкоджає політичним рішенням, спрямованим на відвертання небезпечного глобального потепління (Кліматичний скептицизм).

Лексичні інновації даної групи також можна поділити на такі, що мають позитивну конотацію і характеризують людей з відповідальним ставленням до екологічних проблем, і неологізми з негативним значенням. Наприклад, **planetarian** – той, хто купує, готує та їсть їжу таким чином, щоб звести до мінімуму шкідливий вплив на екологію планети (мається на увазі зменшення споживання м'яса та молочних продуктів). І, навпаки, **climate criminal** – особи чи організації, дії яких погіршують кліматичний стан (A blog from Cambridge Dictionary).

Слід також звернути увагу на виникнення нових лексем для позначення нових професій або роду занять, пов'язаних з охороною довкілля: *eco-guard* – екоохоронець, *робота якого полягає в захисті диких тварин, особливо тих, що знаходяться під загрозою зникнення*; *tidewater architect* – проєктувальник захисту міста від припливів (планує та проєктує місто таким чином, щоб захистити його від припливів у результаті зміни клімату) (A blog from Cambridge Dictionary).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Виникнення неологізмів концепту ENVIRONMENT в мові зумовлено поточними процесами довкілля і необхідністю номінації екологічних проблем та заходів по їх вирішенню, а також людей, діяльність яких впливає на природне середовище.

За результатами проведеного дослідження найчисельнішою за кількістю лексичних новоутворень концепту ENVIRONMENT виявилася група “заходи щодо збереження довкілля”, що свідчить про екологічну відповідальність, що зростає, та активний супротив суспільства забрудненню довкілля.

В ході проведеного дослідження виявлено, що найпродуктивнішим способом утворення неологізмів концепту ENVIRONMENT є словоскладання, а саме це додавання компонентів *climate*, *-eco*, *green* до вже відомих лексем, оскільки вони є базовими для екологічної сфери та утворюють стійкі асоціації.

Розглянуті неологізми можуть мати як позитивну, так і негативну конотацію, що визначається значенням інших компонентів лексем, а також контекстом вживання.

Таким чином, досліджувані неологізми здатні відбивати екологічні події та в сукупності бути неологічною репрезентацією концепту ENVIRONMENT.

Перспективою подальшого дослідження має стати дослідження неологізмів у різних аспектах, найпоширеніших сфер їх утворення, особливостей закріплення і функціонування в мові.

Джерела та література:

1. Жулінська М. О. Вербалізація концепту “HOUSING” англійськими неологізмами”. *Актуальні питання іноземної філології*. Луцьк : ЧНУ, 2020. № 12. С. 76–81.
2. Кліматичний скептицизм. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 31.01.2022).
3. A blog from Cambridge Dictionary. Category: New Words. URL: <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words/> (дата звернення: 28.01.2022).
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 27.01.2022).
5. CollinsEnglish Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english> (дата звернення: 21.01.2022).
6. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com> (дата звернення: 24.01.2022).
7. Macmillian English Dictionary Online. URL: <https://www.macmillandictionary.com/> (дата звернення: 28.01.2022).
8. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 28.01.2022).
9. Oxford Advanced Learner’s Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english> (дата звернення: 27.01.2022).

References:

1. Zhulinska M. O. (2020) Verbalizatsiia kontseptu “HOUSING” anhliiskymy neolohizmamy” [Verbal representation of the concept “HOUSING” by English neologisms]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii [Current issues of foreign philology]*. Lutsk: SNU, 76-81 (in Ukr.).
2. Klimatychnyi skeptitsyzm [Climatic skepticism]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (in Ukr.).
3. A blog from Cambridge Dictionary. Category: New Words. URL: <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/new-words/>
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org>
5. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english>
6. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com>
7. Macmillian English Dictionary Online. URL: <https://www.macmillandictionary.com/>
8. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/>
9. Oxford Advanced Learner’s Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english>